

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea tovărășiilor economice

Foaia oficioasă a „Centralei Tovărășilor“ și a însoțirii pentru „Asigurarea vitelor“, amândouă în Orăștie.

— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Adaus economic la „LIBERTATEA“.

Apare tot a doua Duminică.

Întocmită de VAS. C. OSVADĂ

Anul III.

ORĂȘTIE, 6 19 Septembrie 1908.

Nr. 19

Arîndări prin tovarășii.

Puțini își vor aduce aminte de rugămintele cu care ne gândeam să înduplecăm consistorul gr.-or. român dela Arad ori pe cel gr.-cat. dela Blaj și Oradea mare, să dea pământurile ce le au, în arîndă micilor noștri agricultori, ce și-ar forma tovarășii de arendare.

Mai nou are cumpărată și banca „Victoria“ din Arad o întinsă moșie — dar' nici despre „Victoria“ nu știm să se fi ocupat cu gândul să-și exploateze moșia cu ajutorul micilor tovarășii de arîndare, a căror înființare chiar singur banca „Victoria“ și peste tot băncile noastre, ar fi datoare să o ajute.

La noi, lumea nu să crede obligată să se oprească la astfel de „bagatele“ (cum ar zice un avocat român!) și tocmai pentru asta începuturile să cred aproape cu neputință.

Nu tot așa fac alții. Și ca să nu să poată spune ca pildă o luăm dela neamuri așezate în alte țeri ori dela Ungurii cu multele lor favoruri, de data asta însemnăm pilda ce ne-o slujesc frații noștri Sîrbi — egali cu noi și în sărăcie și în suferințe și în cumînțenie.

Centrala-Tovărășilor sîrbești a luat în arîndă moșiile de 4700 jugăre, ce le are fondul lor religios pe pusta dela Szőreg.

Din aceste moșii 520 jugăre le cultivă administrația centrală a arenzii, făcînd cultivarea așa fel, ca ea să fie *model* de cultivare pentru agricultorii sîrbi. Pe aceste 520 jugăre să fac încercări cu fel și fel de bucate și plante de nutreț — folosindu-să fel de fel de mașini și felurite gunoiri. Tot aci să găsesc vite de soiu și să produc semințe de soiu. La această moșie merg Sîrbi ca la o școală minunată, luînd învățături pre-

țioase. Restul pământurilor, în mărime de peste 4000 jugăre, s'a împărțit în loturi (în părți mici) de cîte 4—6—10 jugăre și s'au dat în arîndă agricultorilor mici din satele învecinate cu moșiile. În fiecare sat unde sunt mici arîndași, este cîte o dirigentă (un comitet) a arînzii, care îngrijește ca fiecare să lucreze și să gunoiască bine pământul și mai pe sus incassează arînda la vreme, dela fiecare dintre cei ce au arîndat pământul.

Sumele incassate le trimit toți la Centrală, care cu ajutorul unei bănci plătește și finanțalizează întreaga arîndă.

Biserica sîrbească ce administrează fondul religios, n'are de lucru decît cu un singur arîndaș cu Centrala-Tovărășilor. Așa că din împărțirea arînzii în loturi (în părți) mărunte, nime nu are nici o greutate.

Și arînda făcută în felul ăsta aduce roade minunate, după cum să vede din un raport, din care scoatem datele acestea.

De ce nu s'ar face și la noi la fel cu cultivarea moșiilor noastre mari, baremi a celor bisericesti care în urma urmelor sunt ale tuturor credincioșilor, prin urmare e cu dreptul ca baremi atît să simtă și ei că au moșii, că le pot lucra, ei și li-să dă puțința să dea banii de arîndă tot în folosul propriei lor biserici și prin biserică propriei noastre culturi și înaintări ca neam?!

...Să chibzuiască cei chemați, iar' cei doritori de a avea astfel de arînzii, să bată până li-să va deschide!

Căci trebuie să li-se deschidă! E peste puțință ca bărbății noștri din fruntea așezămintelor cu moșii ca cele numite, să nu întrevadă că e un păcat, un mare păcat a mai fi cu atîta nepăsare pentru proprii noștri oameni.

În jurul băncii de asig. „Transilvania“.

Înainte cu luni de zile am scris în foile noastre o serie întreagă de articoli, prin care arătam obștei române spiritul strein ce stăpînește la banca de asigurare „Transilvania“ din Sibiu, crezută de foarte mulți ca bancă românească. Am arătat atunci pe larg felul cum e alcătuită această bancă și cum și prin cine e condusă și susținută.

Fiind „Transilvania“ bancă de asigurare împrumutată (reciprocă), nu acționarii (care de fapt sunt numai creditorii băncii, până la sumele ce le au în quote, în „Antheilschein“-uri), ci înșiși asigurații își garantează reciproc asigurațiile ce le au la „Transilvania“.

După statutele băncii „Transilvania“ fie-care asigurat, răspunde cu averea sa pentru toate asigurările ce sunt la „Transilvania“ și toți asigurații răspund pentru unul. Scurt: asigurații „Transilvaniei“ sunt solidar răspunzători pentru asigurările ce le face banca. D'aceia apoi fie-care asigurat are și drept de vot în adunările generale.

N'au acest drept de vot însă așa zișii „acționari“ ai „Transilvaniei“, după-ce aceștia sunt numai creditorii băncii, căreia, în schimbul obligației (Antheil-Scheinului), i-a dat împrumut suma scrisă în obligație, după care prin statute li-s'au asigurat cîte 6% interese anuale — ori are ori n'are banca vre-un câștig curat.

Așa apoi acești proprietari de părți — ziși greșit „acționari“ — numai atunci au dreptul de vot, cînd sunt și asigurați.

După-ce forma aceasta de alcătuire a unei bănci mu-

tuale la noi e prea puțin cunoscută, — de sigur cei mai mulți asigurați români la „Transilvania“ nu și-au dat seama de drepturile și obligațiile ce le au față de bancă. Și prin urmare nici la conducerea supremă a băncii prin adunările generale — n'au luat parte, cu toate că după număr Românii asigurați sunt aici în absolută majoritate.

Proprietari de părți însă, mai mulți sunt Sași. Aceștia toți sunt și asigurați și după-ce conducerea băncii să săvîrșește în Sibiu — în mijlocul celor mai puternice comune săsești — a fost fatal că la conducerea băncii Sașii cei puțini să încapă și să stăpînească.

Faptul acesta, luat numai ca atare, n'ar fi dat poate prilej la nemulțumiri. Dar' Sașii — tovarășii noștri la „Transilvania“, ajunși la putere, au trecut tot mai mult și tot mai brusc peste bine priceputele interese românești și, unde numai și-au putut cîștiga vre-un prilej, au scos Românii dela beneficii, înlocuindu-i cu Sași.

Din o astfel de înlocuire s'a început și lunile trecute scrierea prin gazete despre treburile dela „Transilvania“. Și atunci am arătat și noi pe larg cum stau lucrurile pe la „Transilvania“.

Pentru îndreptarea lucrurilor, am cerut atunci să se deschidă concurs și să se aleagă director executiv, căci de vre-o 5—6 ani „Transilvania“ n'are director. Împlinirea postului de director noi pentru aceea o țineam de neapărat trebuincioasă, după-ce eram convinși, că acest post nu să poate da altuia

decît unui Român, să înțelege cu pregătiri și personalitate potrivită, care apoi era chemat să țină cumpăna dreaptă și cerută de interesele băncii întru ocrotirea deopotrivă atît a intereselor românești, cît și a celor săsești, în măsura în care fiecare contribue la susținerea băncii.

În chestiunea asta, scriitorul acestor șire a pertractat și personal atît cu președintele băncii sasul Dr. Bruckner, cît și cu unii dintre membrii români ai direcțiunii »Transilvaniei«.

Președintele Bruckner în loc să caute o deslegare potrivită, amenința cu procese pentru cele scrise în gazete și trăgea la îndoială îndreptățirea Românilor de a avea partea la conducere, ce li-să cuvine după numărul asiguraților români și după responsabilitatea ce o au aceștia față de obligamentele băncii. În urmă apoi s'a mai împăcat — de formă — cu situația.

Membrii români — cu deosebire unii dintre ei — să mîngăiau cu nădejdea, că toate lucrurile să vor îndrepta cu binisorul. Alegerea unui director, în special nu o țineau încă de actuală. (?!).

Ca să nu fim învinuiți vre-odată că noi am ajutat pripirea unei cauze de care sunt legate atîtea interese românești, am încetat discuția pe tema băncii de asigurare și am așteptat, după cum s'a dovedit, cu multă și îndelungă răbdare — dezvoltarea lucrurilor.

Aceea la ce noi ne așteptam, după treburile săsești forțate în jurul băncii, — s'a întîmplat mai brusc decît o credeam chiar și noi, cei ce luasem chipu »opozitia«, cum ni-să arunca din multe părți.

Conducătorii sași, decretînd prin surprindere lipsa împlinirii postului de director — ca din senin în ședința dela 4 Septembrie au forțat numirea de director — fără concurs, fără o înțelegere prealabilă, fără să știe cineva înainte. Și anume doriau numirea unui Sas care e încredințat și acum cu conduce-

rea suplinitoare a trebilor de director. Acest om, pe care de altfel ca om îl cinștim ca funcționar sînguincios și abil, — nu numai că n'are nici pregătiri speciale, dar nu întreține în societate nici un rol, cum să impune unui director de bancă, mai ales de asigurare. Dar' abstragînd dela toate aceste, prin forțarea lui ca director, interesele românești și în special interesele asiguraților români la »Transilvania«, au fost adînc jignite.

A fost dar foarte natural și de neîncunjurat, ca membrii români ai direcțiunii »Transilvaniei« să se împotrivească cu putere acestui act lipsit de tactică.

Cînd toate protestele românilor au rămas fără rezultat, — aceștia, foarte corect și în mod vrednic de laudă, s'au solidarizat și au abzis *toți* din direcțiune, care fapt l'au împărtășit obștei românești prin următoarea declarație deschisă și bărbătească.

Iată textul întreg al acesteia:

Declarație.

Subsemnații aducem prin aceasta la cunoștință publică, că am repășit din sinul direcțiunii și resp. al comitetului de supraveghere al băncii de asigurare »Transilvania« din Sibiu.

Motivul care ne-a determinat în primul rînd la aceasta este, că deși într'o ședință de astă-primăvară, unanim se decisese, ca ocuparea postului de director executiv să se amâne până la timpuri mai bune, președintele direcțiunii, în mod spontan și fără orice pregătire, a pus la ordinea zilei în ședința din 4 Septembrie c. de nou alegerea directorului executiv, insistînd din răspuneri pe lîngă aceea, ca încă în aceeași ședință să se aleagă de director o persoană după a noastră părere nepotrivită.

Protestările noastre nu le-a băgătat în seamă majoritatea săsească. Și astfel nu ne-a mai rămas alta, decît să eșim din direcțiune și resp. comitetul de supraveghere, și să lăsăm toată responsabilitatea pentru faptele săvîrșite în detrimentul institutului, majorității săsești, rămasă acum singură stăpîna asupra institutului.

Sibiu la 5 Septembrie 1908.

Ioan de Preda, avocat, fost membru și viceprez. al direcț. D. Comșa, prof., P. Muntean, vicecolon. c. r., înr. foști membri al direcțiunii. N. Togan, protop. Victor Fincu,

contr. cons., fost membru în com. de supraveghere.

Acum dar' cînd gheața s'a spart, și situația e lămurită și dovedită, pentru toți să impune fără amînare întrebarea: *ce e de făcut*, pentru-ca asigurarea averilor și vieților românești, să fie ocrotită și făcută sub controlul românesc?

Fiind asigurările de orice fel, unul dintre mijloacele cele mai puternice pentru apărarea și chiar sporirea averilor și puterilor de muncă, — să impune ca și noi, care trebuie să nizuim pentru propășirea economică națională, să ne luăm partea din munca și din rezultatele legate de asigurări.

În fața situației date: două căi ni-să înbie:

1). Ori căutăm să stăpînim afacerile »Transilvaniei« în măsura în care sunt legate de această bancă întese românești,

2). Ori apoi nizuim de urgență crearea unei bănci de asigurare, susținută cu capitalele și puterile noastre, care să fie chemată să ocrotească asigurările românești.

Naționalizarea acestui ram de activitate economică, să impune chiar și numai în urma faptului, că încrederea frățească e mai mare, și prin urmare asigurările atît de folositoare, pe această cale pot cîștiga și la poporul nostru mai multă îndrăgire, prin ce la rîndul său să întărește economia unei părți a cetățenilor și prin asta a statului întreg.

Din acest motiv, acțiunea pentru crearea sau și numai stăpînirea proporționată a unei bănci de asigurare, nu poate fi privită, în nici un caz, ca o îndîrgire șovinistă, cu atît mai puțin ca o separare cu alure politice în socoteala intereselor economice. E o chestiune de simplă tactică economică, prin care, foarte natural, să nizuiește ajutorarea în primul rînd a poporului din care facem parte.

Numai astfel judecată chestiunea — și numai așa e corect judecată — la re-

solvirea aceleia nu ni-să impun agitații și discuții ferecate exclusiv pe panta șovinismului național. Ni-să impune însă o temeinică judecare a stărilor date și apoi o potrivită tactică pentru a ajunge cu izbîndă în stăpînirea unui nou mijloc pentru propășirea noastră economică.

Dintre căile ce ni-să înbie pentru moment, părerea noastră este, că cea dintîiu, deși să pare mai simplă, mai ușoară — de fapt ea este mai anevoioasă, mai greu de rezolvat. Și asta pentru cuvîntul, că o revenire în sinul »Transilvaniei« să împedecă de ambiția națională bine pricepută și apoi nu oferă nici garanța pentru viitor, după-ce interesele săsești, așa cum și-le judecă ei — să izbesc în capete cu interesele românești, așa cum le socotim noi, că sunt drepte.

Nu rămîne dar alta, decît să alegem calea a doua și adecă: să nizuim cu graba să ne alcătuim o bancă de asigurare prin propriile noastre puteri!

Această alcătuire, bine chibzuită, nici nu va fi atît de grea, cum mulți pare-că gîndesc.

Atît capitale cît și puteri de muncă, precum și material de asigurat, noi avem în măsură corespunzătoare.

În numărul viitor vom încerca schițarea acestor trei factori neapărat trebuincioși la fondarea și susținerea unei bănci de asigurare.

V. C. O.

Plata datoriilor.

— Încassarea pretensiunilor. —

În unul din numerii trecuți ai »Tovărășiei« am talmăcit mai pe larg noua lege de execuție ce a intrat în vigoare acuma la 1 Sept. Am arătat atunci, că nu e drept că noua lege ar opri vînzarea prin licitație pentru datorii a pămînturilor și a caselor ce le au datorașii. Dar în schimb prin noua lege să apără o bună parte din averea mișcătoare a datorașilor.

De teamă că mulți datorași nu vor plăti și nu vor putea fi strînși să plătească după noua lege (teamă ce am arătat că nu e nici pe de parte atît de întemeiată, cum să credea!) mulți creditorii (oameni ce au datorași, au bani dați împrumut) aleargă acum dela Stan la Bran să

face ceva să-și mîntuie pretensiunile.

Alergătura asta e pricinuită mai ales de o rîndială rău înțeleasă ce cuprinde noua lege de execuție. Să zice anume în §-ul 31 că datoriile vechi trebuiesc înștiințate la judecătoria în vreme de 30 zile, dela publicarea legii. Timpul pentru aceste înștiințări era satorit dela 25 August până la 25 Septembrie 1908. La început să credea că prin aceste înștiințări să va ajunge foarte mult. Acum însă după ce cunoaștem îndrumarea ministerială, dată la punerea în putere a noii legi de execuție, — vedem că aceste înștiințări, în mare parte nu asigură pentru creditor drepturi cum să credea; d'aceia speșele împreunate cu astfel de înștiințări, e mare întrebare dacă sunt făcute cu folos.

Îndrumarea ministerială sună din vorbă în vorbă — cum urmează:

»Judecătoria, în urma înștiințării, anunță despre asta atît pe creditor cît și pe datorăș. Estradarea acestei anunțări judecătorești, numai atît dovedește, că înștiințarea datoriei s'a făcut în timpul legal (de 30 zile), dar nu dovedește nici temeinicia înștiințării, nici nu asigură pentru creditor dreptul satorit prin §-ul 31 a legii nouă din 1908 — în temeiul căruia să pot cuprinde și licita și astfel de avere mișcătoare și bani gata, care după noua lege nu să pot cuprinde, dar după legea veche din 1881 să puteau cuprinde și licita.

»In chestiunile aceste e chemată să judece judecătoria competentă, la cererea creditorului. Hotărîrea judecătorești să comunică prin decisiul pentru rînduirea execuției«.

Așa fiind, e bine să chibzuim dacă e cu folos să facem speșele cu înștiințările!

Schulze-Delitzsch.

— Un părinte al tovarășiiilor. —

La 29 August s'au împlinit 100 ani dela nașterea marelui și vrednicului părinte al tovarășiiilor, din care privilegiu în Germania mai ales s'au dat serbări alese, în memoria marelui bărbat.

La noi Români ardeleni numele lui Schulze-Delitzsch e mai puțin cunoscut, cu toate că ridicarea și închegarea unei puternice clase de meseriași și negustori mai cu înleznire s'ar putea face prin alcătuirea de astfel de tovarășii, a căror părinte a fost Schulze.

Dintre marii propoveditori streini ai tovarășiiilor, la noi mai cunoscut e numele lui Raiffeisen.

În vreme ce însă Raiffeisen a lucrat mai mult cu inima, împins de un adînc imbold religios, muncind mai ales pentru întovărășirea micilor săteni, — Schulze-Delitzsch s'a dovedit ca un ales economist și ca un mare reformator social, sprijinit pe cercetări și adevăruri științifice. Tărîmul lui de muncă a fost la orașe, în clasa meseriașilor și a negustorilor.

Născut la 29 August 1808 în orașelul Delitzsch-Schulze după ce și-a făcut studiile la universitatea din Lipsca și Halle, până la 1847 s'a ocupat mai mult de legislatură.

Pentru cunoașterea lucrării de mai tîrziu și pentru caracterizarea marelui bărbat — scoatem din »Căl. coop. români« următoarele rînduri, ca un modest prinos memoriei vrednicului propovădător al tovarășiiilor:

Dela 1849 Schulze-Delitzsch începe munca sa de apostol al tovarășiiilor. Înființează cu Incuitorii orașelului Delitzsch o societate de ajutor împrumutat în caz de boală și moarte, iar' la sfîrșitul anului, neatinat de încercările lui Raiffeisen, pune bazele celei dintîi tovarășii de meșteșugari pentru cumpărarea uneltelor și materiilor prime. Anul următor, la 1850, vedem născîndu-să tot în orașelul Delitzsch cea dintîi bancă populară, »societate pe avansuri« cum o poreclește întemeietorul ei, — Schulze Delitzsch.

Ideea întovărășirii printre meseriași să răspîndește cu iuteală. Schulze-Delitzsch, multă vreme singur, face o propagandă întinsă, desfășoară o activitate uriașă, scoțînd foaia »Corporația Viitorului«, — în ființînd multe tovarășii, lucrînd la întocmirea de statute, regulamente etc.

Și această muncă pornită din o iubire curată, a reușit pe deplin; în mai puțin de 20 de ani »casele de avansuri« ale meșteșugarilor s'au înmulțit în întreagă Germanie, iar numele Schulze-Delitzsch a devenit un renume european.

Și ca un om întregu, ca o fire pătrunzătoare dar' modestă, înțîlnim pe Schulze-Delitzsch chiar atunci, cînd gloria ar fi putut să-l buimăcească.

Nu a fost prilej, în care el să nu-și arate dragostea pentru ridicarea muncitorimei orașelor. Pe terenul cultural, — de pildă în »societate pentru luminarea poporului« — ca și pe terenul economic, Schulze-Delitzsch rămîne același prietin adevărat și neobosit al celor mici.

O scrisoare alui Schulze-Delitzsch către un prietin al său din

1852, (dela începutul mișcării deci) conține și cîteva rînduri care ne dezvăluie clar sufletul măestralui: »de cînd m'am hotărît să îmbrățișez cariera juridică, nimic nu mi-s'a părut mai cîstit și mai poetic în același timp, ca rolul frumos al unui apărător al săracilor, și sunt un asemenea apărător din multe puncte de vedere și pot face mai mult decît ai crede«.

Iar' mai departe »dacă sunt energic, cum spui, ce menire poate fi mai frumoasă decît aceea de a sprigini pe cei slabi?«.

Deși ar fi putut să ajungă bogat el a murit sărac: tot ce a putut, tot ce a avut a dat pentru tovarășii.

În 1862 mai mulți prietini ai măestralui, — parte din vechii lui tovarășii de luptă, parte din colegii din parlament, — string prin subscripție publică 47.000 taleri (un taler = lei 3.75) și îi oferă ca dovadă de răsplată spre a-și sprigini familia, spre a-i da puțința să muncască mai departe pentru mișca-cooperativă.

Și știți ce a făcut apostolul?

A primit darul cu hotărîrea ca să-l puie la dispoziția Centralei generale (înființată de dînsul și cea mai veche uniune din Germania) a tovarășiiilor orășenești!

Astfel să înțelege, din asemenea fapte, de ce influința și numele lui Schulze-Delitzsch nu să vor șterge din istoria Germaniei: pentru-că întreaga sa viață n'a fost decît o oglindire credincioasă a ideilor ce l'au călăuzit.

Schulze-Delitzsch nu vrea să audă de nici un ajutor din partea Statului, de nici o operă caritativă, ce ar înlătui mișcarea cooperativă a meseriașilor; respingea ajutorul Statului, el, care oferea tot ajutorul pentru cauza altora, respingea ori-ce operă de binefacere, el, care în toată viața sa nu a făcut de cît binefaceri.

Băncile lui populare, urmăresc și în parte reușesc a fi spriginul meseriașilor cinstiți și harnici. Ele sunt conduse de următoarele norme:

1. Cei care au nevoie de credit sunt membri întovărășie, luînd astfel și riscul și cîștigul asupra lor;
2. Conducerea băncii este o conducere comercială (nu pentru scopuri caritative);
3. Să formează un fond de rezervă;
4. Societarii au părți sociale din capitalul tovarășiei de credit;
5. Împrumuturile luate de bancă, sunt făcute pe răspunderea tuturor societarilor;
6. Și alte profesii, în afară de aceea a meseriașilor, — au dreptul să fie reprezentate în bancă;
7. Pentru că e societate de persoane, banca populară îndestulează creditul personal;
8. De obicei împrumuturile date sunt pe termen scurt.

Aceste norme s'au dovedit practice.

În ajară de băncile populare, magazinele de consum, tovarășiiile de cumpărare în comun, etc., au contribuit la întărirea stării meșteșugarilor lipsiți dar' vrednici de capital, în fața trebuințelor izvorîte din dezvoltarea industrială modernă.

Schulze-Delitzsch a murit la 3 Maiu 1883 — lăsînd în urmă un nume slăvit de toți ciți cred în izbînda tovarășiiilor.

Tovărășiiile de lăptărit.

Am folosit și noi de atîtea ori prilejurile, ce ni-s'au dat să tîlmăcim foloasele ce să pot ajunge prin tovarășiiile de lăptărit. Și am arătat cum prin astfel de tovarășii, să deschide un puternic izvor de venit pentru cultivătorii de vite și cum adună bani la casă laptele, care până acum numai ca mîncat cu mămăligă știe să-l prețuiască poporul nostru. Cu toate acestea până azi noi Români din țara asta abia avem o singură lăptărie, ca tovarășie, în frunțașă comună Săliște, de lîngă Sibiu.

Alte neamuri din țară însă au înțeles și au știut să prețuiască bunele roade a lăptăriilor, căci din raportul oficial al ministerului de agricultură știm, că cu sfîrșitul anului trecut în țară au fost peste tot 651 tovarășii de lăptărit — dintre care numai una e românească!

Acțiunea pentru tovarășiiile de lăptărit e nouă în Ungaria. Căci înainte cu 10 ani abia să găseau în țara întregă 34 astfel de tovarășii, care abia aveau 2767 membri, cu 5937 quote (părți, acții). După 10 ani, la sfîrșitul anului 1907 au fost în țara 651 tovarășii de lăptărit, cari aveau în total 62 mii 156 membri, cu 98 mii 237 quote (acții).

Prin aceste tovarășii s'au preluat și s'au valorizat 84 milioane 406 mii 745 litri de lapte, din care s'au pregătit 2 milioane 711 mii 028 kilograme sunt, în preț de 10 milioane 186 mii 904 coroane! Și numai aceste numeri ne dau dovada cea mai vorbitoare ca tovarășiiile de lăptărit formează și mai ales pot forma bogate izvoare de venit, după-ce cu ajutorul acestor tovarășii să poate întrebuița laptele mai cu socoată și cu venit mai mare.

Cum poporul nostru în cea mai mare parte să ocupă cu agricultura și cu creșterea vitelor, — formarea astorfel de tovărășii mai ales în satele dela șesuri și așezate în apropiere de orașe, — s'ar putea face cu multă înlesnire și cu mari izbânde.

Formalitățile formării astorfel de tovărășii sunt întocmai ca la ori care alt soi de tovărășii.

Nu să cere decît o înțelegere a trebuințelor sătești și dragostea ce dă rîvna la muncă pentru binele obștesc!

Expoziția de vite a 18-a ținută Duminecă, la 6 Sept. n., în comuna Șura-mare.

În zorile zilei de Duminecă o ploaie deasă curgea pe Valea-Cibinului, încît ne cuprinsese o îngrijorare cu privire la reușita expoziției. După plecarea din Sibiu, pe la orele 8 a. m., norii încep a să rări, iar ploaia începe a cădea mai mărunță. Cînd sosisem la locul destinat, norii să răriseră binișor și razele pătrundeau tot cu mai multă tărie spre satul, așezat în o frumoasă vale.

La orele 10 sosiau vitele din comună și din comunele învecinate, tot cu grămada. Preoți și învățători, fruntașii din comune să întâlneau și grupe de grupe își mînau vitele în piața dinaintea bisericii românești, un loc arangiat după toate cerințele. Cătră orele 10 și jumătate sosiseră cele mai multe vite, iar comitetul din Sibiu dimpreună cu poporul să adună în școala românească spre a discuta modalitățile de urmat.

Primire din partea Românilor nu s'a făcut, cu atît mai plăcut a fost atins însă comitetul, văzînd întreagă reprezentanța comunală compusă aproape exclusiv din Sași. dimpreună cu protopretorul Fabritius, așteptîndu-ne la podul ce conducea la locul expoziției. După salutările reciproce ne-am apucat de lucru după-ce am luat un mic dejun la preotul gr.-or. Opriș.

Ședințele juriului au fost conduse de v.-președ. Chirca, iar pe notarul l-a făcut secretarul reuniunii Victor Tordășianu, raportul juriului s'a încredințat directorului dela școala economică a consistoriului gr.-or. A. Cosciuc.

Procedîndu-să la aprecierea materialului expus, întreg juriul constatător din peste 40 membri inteligenți, preoți și învă-

țătorime și fruntași din loc, cum și din împrejurime, fiecare membru și-a făcut notițele proprii. După terminarea inspecției a urmat ședința de judecată. Aici prin aprobarea majorității membrilor s'a compus lista premiilor cum urmează:

Grupa I. *Tauri*: Nic. Opriș nr. 208, Șura-mare, 12 cor., I. Mihi nr. 182, 10 cor., I. Opriș nr. 218, 8 cor., ambii din Șura-mare.

Grupa II. *Vaci*: Dum. Marin nr. 172, 12 cor. Ioan Stancu nr. 348, 10 cor., ambii din Șura-mare. Sim. Enciu nr. 576, Slimnic, 8 cor. Nic. Dumitru nr. 3, Hamba, 6 cor. Ilie Peria, Nic. Dănilă, cite 6 cor., din Gușterița. Ioan Nița nr. 167, 6 cor. I. Ciupea nr. 139, 6 cor. Sam. Bunea nr. 327, 5 cor., toți din Șura-mare. Ana Cristiu nr. 156, Hamba. Dum. Pescariu nr. 181. Ioan Opriș nr. 209, din Șura-mare, fiecare cite 5 cor.

Grupa III. *Junice*: I. Banciu, negustor nr. 292. 10 cor. Nic. Restanță nr. 194, 8 cor., ambii din Șura-mare. Nic. Banciu nr. 8, 6 cor., Bungard. Ilie Lungu, Gușterița, 6 cor. Sim. Popa, Slimnic, 5 cor. Toma Dănilă, Șura-mică, 5 cor. I. Topolog, Hamba, 5 cor. T. Restanță nr. 195, Șura-mare 5 cor. G. Bucurenciu 4 cor. din Bungard.

Grupa IV. *Vitele*: I. Mihi nr. 178, 8 cor. I. Restanță nr. 148, 5 cor., Nic. Nițu nr. 295, 5 cor., toți din Șura-mare. G. Popovici nr. 259, Șura-mică, 5 cor. Maft. Mihi nr. 173 și Dum. Băilă, ambii din Șura-mare și ambii cite 4 cor.

Grupa V. *Oi*: Toader Mașca, econ., Slimnic, 5 cor.

La premiare s'a urmat modalitatea: Secretarul Tordășianu cetea numărul premiilor și condițiile din prospect, iar v.-preș. Chirca își expunea părerile sale, și la aprobarea membrilor, soiul cutare să premia. Vacile statorite ca vechice de premiat s'au scos afară din mulțime și puse separat în un șir pe un loc ridicat s'au pronunțat gradăția premiilor.

Premergînd toate acestea, întreg juriu la asistat a actul sârbătoresc al împărțirii premiilor.

Viceprezidentul în o frumoasă și bine accentuată cuvîntare a spus scopul venirii noastre în acest sat emanînd din scopul Reuniunii agricole din comitatul Sibiu și a cetit numele premiilor în ordinea stabilită.

Vorbirea a pornit dela citația ce o face cu privire la esprimarea unui fruntaș Sas cu ocazia unei expoziții în Sibiu, care a zis: „Învățați și voi Sașilor a cugeta și cumpăni ca Românul și veți ajunge și voi

buni economi de vite“! Un mare adevăr a spus și atunci, cînd a zis că în vremile vechi în aceste locuri Români erau, cari să ocupau cu creșterea și prăsierea vitelor cum o și spun ei, Sașii, în cîntarea „Sibenbürgen Land des Segens. Land der Hirten und Karpathen“! Iar' acum am ajuns să fim noi în urmă și să învățăm dela Sași. Da! Să învățăm tot ce e bun. Vorbitorul laudă mult materialul expus, și cu drept cuvînt, căci în privința aceasta expoziția de față a întrecut pe toate cite le-am avut până acum.

Cu aceasta terminîndu-și vorbirea viceprez. Reuniunii a urmat membrul din comitet Dr. Petru Șpan. care în un avîntat discurs a arătat raportul dintre Români și Sași, cari în respectul cultural totdeauna au avut înrîurire binefăcătoare asupra Românilor conlocuitori. Așa și în cazul de față la prăsierea și cultura vitelor. A spus frumoase cuvinte de îndemn spre o conviețuire pacinică și mod de trai liniștit. A laudat calitățile Sașilor: perseveranța în muncă și cruțare în cele cîștigate, însușiri cari Românului în mare parte îi lipsesc. El e mai ușuratic, mai nerăbdător; o împrejurare aceasta, care nu-l ajută la propășire. „Să învățăm fraților țărani dela Sași: truda, răbdarea și cruțarea, căci bine ne va merge“!

A laudat cultura germană, izvorul limpede și dătător de viață și civilizație a a popoarelor. Discursul la sfîrșit a fost acoperit de o droaie de urări „Trăiască“! „Hoch“!

Îndeplinindu-să formalitățile de predare a premiilor abia după patru ore p. m. ne-am dus să luăm prînzul.

Bravii Români din Șura-mare au avut 3 întruniri în anul de față, precum s'a exprimat vrednicul preot Opriș, ei nu s'ar înfrica nici de o expoziție de copii, ce ar dori să se aranjeze acolo. Laudă preotului N. Opriș, laudă învățătorului I. Opriș și comitetului aranjator local pentru frumosul aranjament, laudă exponenților și laudă și fruntașilor din comunele vecine.

Ego.

STIRI

O invenție românească. Dl. Laurențiu Perhaiția (de prezent cancelist la un avocat în Orăștie) a inventat un briceag pentru desfacerea cutiilor de conserve alimentare, luînd brevet pentru America (Washington, 10 Iulie 1908) și urmînd a lua pentru Germania și monarhia noastră. Instrumentul e de construcție simplă, nimerită și de mare folos. Căci numai turiștii și

vinătorii ne-ar putea spune cite bricege strică cu desfacerea cutiilor și numai bietecele cătane ne-ar putea informa de cite ori își iau refugiul la baionete pentru același scop.

Dorim succese inventatorului ca să-și poată exploata după merit invenția și sub raportul financiar.

*

Ungurii și petrolul românesc.

Sub acest titlu ziarul »Viitorul« din București scrie:

De curînd a avut loc la Belgrad o adjudecare asupra furniturii de petrol necezar pe timp de cinci ani monopolului de petrol sîrbesc. Era vorba de o cantitate de aproape 5000 de tone de petrol lampant pe an.

Petrolul rusesc a oferit cu 10 fr. 50 suta de kgr., cel unguresc cu 9'20, iar cel românesc, prin societatea »Steaua Română«, a fost oferit cu cel mai scăzut preț, 8'60.

Astfel fiind lucrurile, ziarul »Pester Lloyd« socotește totuși că statul sârb nu poate primi petrolul românesc, pentru faptul că »nu corespunde nici uneia din condițiile cerute și că nu arde în lămpile sîrbești«. (!)

În urmare, petrolul românesc fiind înlăturat, cel rusesc fiind prea scump, »Pester Lloyd« sfătuește pe Sîrbi să primească oferta ungurească.

El adaogă chiar că »se așteaptă în Ungaria de cătră cercurile competente, hotărîrea monopolului sîrbesc, cu cel mai viu interes«. Iar noi nădăjduim, zice »Viitorul«, că această amenințare, care dela prima privire să vede, nu va putea face pe nimeni să se sperie și că statul sîrb nu va avea nevoie de asemenea sfaturi.

*

La fondul episcopul Nicolau Popea pentru masa învățăcelor meseriași au mai dăruit: Nicolau Băieșan, paroch în Bucium Izbita, 1 cor.; Dimitriu Lăpădat, dir. școlar în Săliște, mamă-sa Maria n. Răcuciu, soția sa Paraschiva n. Cristiu și copiii lor: Mărioara, Ionel, Chița și Valerica, fiecare cite 20 bani; Demetriu Spornic, sodal mechanic 1 cor., și Vic. Tordășianu, 10 bani.

*

Expozițiile de poame și de copii, ale „Reuniunii române agricole sibiene“. Precum să comunică, fruntașii comunei Avrig au luat hotărîre, ca expoziția a 5-a de poame, struguri și derivatele lor, să se țină la 18 Octomvrie n. c. în Avrig, iar' fruntașii din Poiana au stabilit terminul ținerii expoziției a 3-a de copii pe 14/27 Oct. c.